

Brüsszel, 2021.5.27.
COM(2021) 261 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

A beporzókkal kapcsolatos uniós kezdeményezés végrehajtása terén elért haladásról

1. BEVEZETÉS: A BEPORZÓKRÓL SZÓLÓ UNIÓS KEZDEMÉNYEZÉS

Az elmúlt évtizedekben a vadon élő európai beporzó rovarok – köztük a méhek, a nappali lepkék, a zengőlégyfélék és az éjszakai lepkék – előfordulásában és sokféleségében nagyarányú csökkenés következett be Európában. Számos faj már a kihalás szélén áll. Az Európai Vörös Lista¹ szerint körülbelül minden harmadik méh- és lepkefaj állománya csökken, és megközelítőleg minden tizediket fenyegeti a kihalás veszélye.

A vadon élő beporzóállományok csökkenése komoly aggodalomra ad okot. Az Unióban ugyanis a haszonnövények és a vadon élő növények mintegy 80 %-a legalábbis részben állati beporzásra van utalva. Beporzók hiányában számos növényfaj indulna hanyatlásnak, és végül el is tűnne. Ez veszélyeztetné a természet fennmaradását, az emberek jóllétét és a gazdaságot. Az éves uniós mezőgazdasági termelés mintegy 3,7 milliárd EUR értékben közvetlenül függ a beporzó rovaroktól². A rendelkezésre álló becslések azonban nem veszik számításba a vadon élő növények állati beporzását, sem pedig azt, hogy miként járulnak hozzá a beporzók a táplálkozásbiztonsághoz és az emberi egészséghez.

A Bizottság 2018 júniusában elfogadta a beporzókról szóló uniós kezdeményezést³ („a kezdeményezés”). Ez az első olyan uniós keretrendszer, amely a vadon élő beporzók⁴ pusztulását hivatott kezelni. A kezdeményezést valamennyi érdekképviselői csoport erőteljesen támogatta⁵.

A kezdeményezés hosszú távú célokat tűzött ki 2030-ra, amelyek a problémával kapcsolatos alkalmazható ismeretek összegyűjtésére, a probléma fő ismert okainak kezelésére, az érdekelt felek közötti együttműködés ösztönzésére és a társadalom egészének bevonására irányultak. A kezdeményezés az EU megfelelő pályára állítása érdekében 10 intézkedést és 31 alintézkedést vázolt fel, amelyeket rövid vagy középtávon kell végrehajtani.

Az intézkedések támogatták a probléma integrált megközelítését, valamint a meglévő eszközök és szakpolitikák hatékonyabb alkalmazását. Elsősorban a beporzók védelmével kapcsolatos célkitűzéseknek a különböző uniós ágazati politikákba való jobb integrálására összpontosított, többek között a környezetvédelmi és egészségügyi szakpolitikában (különösen a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv, illetve a növényvédő szerekről szóló uniós jogszabályok kontextusában), valamint a közös agrárpolitika (KAP), a kohéziós politika, továbbá a kutatási és innovációs politika keretében.

Az Európai Parlament⁶ és a Tanács⁷ egyaránt üdvözölte a kezdeményezést, kiemelte a beporzók jelentőségét, és hatékony intézkedéseket szorgalmazott pusztulásuk kezelése érdekében. Az Európai Számvevőszék 2020. július 9-én különjelentést tett közzé⁸ a vadon élő beporzók

¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>

² Európai Unió, Európai Környezetvédelmi Ügynökség (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)”, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg (megjelenés alatt).

³ COM(2018) 395 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>

⁴ Európában a beporzók elsősorban rovarok, köztük vadon élő méhek, zengőlégyfélék, nappali lepkék és éjszakai lepkék.

⁵ https://www.acceptance.ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/documents/EU_pollinators_summary_public_consultation.pdf

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_HU.html

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12948-2018-INIT/hu/pdf>

⁸ 15/2020. számú különjelentés, <https://www.eca.europa.eu/hu/Pages/DocItem.aspx?did=54200>

védelmére irányuló uniós intézkedésekről („a számvevőszéki jelentés”). A számvevőszéki jelentés hiányosságokat tárt fel a vadon élő beporzókat érintő főbb veszélyek kezelésére irányuló kulcsfontosságú uniós szakpolitikák terén, és azt ajánlotta, hogy a Bizottság értékelje, hogy szükség van-e további egyedi intézkedésekre a kezdeményezésben jelenleg nem tárgyalt veszélyek kezelése érdekében. Ezenfelül a jelentés arra is rámutatott, hogy jobban kell integrálni a vadon élő beporzók védelmére irányuló fellépéseket a biodiverzitás megőrzésére és a mezőgazdaságra irányuló uniós szakpolitikai eszközökbe, valamint javítani szükséges a vadon élő beporzók védelmét a növényvédő szerek kockázatértékelésének folyamatában. A 2020. december 17-i tanácsi következtetések⁹ üdvözölték a Számvevőszék ajánlásait, és elismerték, hogy sürgősen meg kell erősíteni a beporzókra vonatkozó uniós cselekvési keretet.

A Bizottság 2020. május 20-án elfogadta a 2030-ig tartó időszakra szóló biodiverzitási stratégiát¹⁰ és „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiát¹¹, amelyek az európai zöld megállapodás kiemelt kezdeményezései közé tartoznak. Ezek a stratégiák lökést fognak adni a beporzók pusztulásának visszafordítására irányuló intézkedéseknek azáltal, hogy természetvédelmi célkitűzéseket és kötelezettségvállalásokat, valamint egy uniós természethelyreállítási tervet határoznak meg. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó új uniós stratégiával¹², valamint a klímasemlegességre és a szennyezőanyag-mentességre vonatkozó megerősített törekvésekkel együtt ezek a stratégiák elő fogják segíteni a vadon élő beporzókra leselkedő főbb veszélyek kezelését, vagyis az intenzív mezőgazdasági gazdálkodás és növényvédőszer-használat, a környezetszennyezés, az idegenhonos inváziós fajok és az éghajlatváltozás hatásainak mérséklését.

Ez a jelentés a kezdeményezés összes intézkedése terén elért haladást értékeli. Több forrásra támaszkodik, többek között szakpolitikai értékelések eredményeire, uniós jelentésekre és kiadványokra, valamint célzott tanulmányokra. Emellett figyelembe veszi az Európai Parlamenttől, a Tanácstól és az Európai Számvevőszéktől kapott intézményi visszajelzéseket.

2. 10 INTÉZKEDÉS – AZ ELŐREHALADÁS ÖSSZEFOGLALÁSA

2.1. 1. intézkedés: A nyomon követés és értékelés támogatása

A jelenlegi tudásanyag egyértelműen igazolja a vadon élő beporzók riasztó mértékű pusztulását, ami indokolja az erőteljes fellépést. Ugyanakkor továbbra is jelentős adat- és információhiány áll fenn a beporzófajok állapotáról, pusztulásuk okairól, valamint az ezáltal a természetre és az emberi jólétre gyakorolt következményekről.

A Bizottság 2019 júniusában megbízott egy beporzókkal foglalkozó szakértői csoportot, hogy dolgozzon ki javaslatot egy terepi adatokon alapuló, beporzókkal kapcsolatos uniós nyomonkövetési rendszerre, amely megbízható adatokkal szolgálna a tagállamokon belüli beporzóállományok állapotáról és tendenciáiról (1A. intézkedés). Annak érdekében, hogy a tagállamok részt vegyenek ebben a folyamatban és kellő időben biztosítsák a hozzájárulásukat, a Bizottság – többek között külön munkaértekezletek révén – egyeztetett a nemzeti

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/hu/pdf>

¹⁰ COM(2020) 380 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

¹¹ COM(2020) 381 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>

¹² COM(2021) 82 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>

környezetvédelmi és mezőgazdasági hatóságokkal. A szakértők javaslata¹³ 2021 januárjában jelent meg, és átfogó módszertant, valamint különböző szakpolitikai mutatókat kínál a nyomonkövetési rendszerhez. Következő lépésként a Bizottság szorosán együtt fog működni a tagállamokkal a javaslat finomhangolása és működőképessé tétele érdekében, valamint a rendszer gyakorlati végrehajtását szolgáló kapacitásépítés terén.

A beporzókval kapcsolatos jövőbeni uniós nyomonkövetési rendszer adatai kritikus jelentőségűek lesznek a következőkhöz: i. hatékony védelmi intézkedések kidolgozása és végrehajtása; ii. az említett intézkedések bevezetése szempontjából prioritást élvező területek feltérképezése; valamint iii. az intézkedések hatásainak értékelése. Ezek az adatok az Európai Vörös Listát is alá fogják támasztani azáltal, hogy hosszú távon lehetővé teszik a beporzófajok védettségi helyzetének megalapozott értékelését. A Bizottság 2018 decemberében elkezdett dolgozni a zengőlegyek Európai Vörös Listáján¹⁴ (1B. intézkedés), amelyet várhatóan 2022 júniusában véglegesítenek. 2021 áprilisában a Bizottság dolgozni kezdett az éjszakai lepkék Európai Vörös Listáján¹⁵.

A védett területek különösen létfontosságúak a beporzók védelme tekintetében. 2020 júniusában az Európai Környezetvédelmi Ügynökség és a Biológiai Sokféleség Európai Témaközpontja jelentést tett közzé, amely értékelte az élőhelyvédelmi irányelv I. melléklete szerinti élőhelytípusok jelentőségét a beporzók szempontjából¹⁶. Ennek köszönhetően a tagállamok jelentései alapján lehetett értékelni a beporzók védett élőhelyeinek védettségi helyzetét¹⁷ (1C. intézkedés). A természet állapotáról szóló legutóbbi EEA-jelentés azt mutatja, hogy a beporzók helyzete komoly aggodalomra ad okot^{18,19}.

A Bizottság emellett azon is dolgozott, hogy pótolja a hiányzó adatokat és információkat a beporzófajokra nyomást gyakorló tényezőkkel kapcsolatban, melyek elsősorban az élőhelyek romlása és a növényvédőszer-használat. A Bizottság jelenleg kísérleti jelleggel teszteli a mezőgazdasági tájak biológiai sokféleségének helyszíni nyomon követését²⁰, és a 2022. évi LUCAS-felmérés részeként előkészíti a LUCAS gyeptípust²¹ a 2018. évi sikeres kísérleti projekt alapján. Ezenkívül a Bizottság kísérleti jelleggel bevezetett egy olyan innovatív rendszert, amely mézelő méheket használ a környezetben előforduló növényvédő szerek nyomon követéséhez²² (1D. intézkedés). A kísérleti projektet 2022-ben a rendszer teljes körű bevezetése követi, amit az Európai Parlament előkészítő intézkedése támogat²³.

¹³ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122225>

¹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Hoverflies>

¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Moths>

¹⁶ <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-1-2020-report-for-a-list-of-annex-i-habitat-types-important-for-pollinators>

¹⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats

¹⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>

¹⁹ https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/SONpollinators/Storypollinators?%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Adisplay_count=n&%3AshowAppBanner=false&%3Aorigin=viz_share_link&%3AshowVizHome=n&%3Aembed=y

²⁰ European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes (EMBAL),

<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Data+and+information>

²¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lucas>

²² Insignia projekt, <https://www.insignia-bee.eu>

²³ Az Európai Parlament előkészítő intézkedéseivel kapcsolatos további információkért kérjük, keresse fel az alábbi oldalt: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA\(2019\)640130_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA(2019)640130_EN.pdf)

A Bizottság 2020 októberében közzétette az ökoszisztémák uniós szintű értékelésének eredményeit²⁴ (1E. intézkedés). Az elemzés során a beporzókkal és élőhelyekkel kapcsolatban jelenleg rendelkezésre álló adatokat és információkat használták fel az állatok által biztosított beporzási szolgáltatások állapotának értékeléséhez. Az eredmények azt mutatták, hogy a beporzóktól függő növényekkel művelt földterület 50 %-án hiányos a beporzás. E hiány orvoslásának egyik legmegfelelőbb módja az ökoszisztéma-helyreállítás lenne, amit támogatnia kell a mezőgazdasági politikának.

Ezenkívül a Bizottság kidolgozott egy beporzásra vonatkozó számviteli eljárást²⁵ (1E. intézkedés), amely azt mutatja, hogy a beporzó rovarok gazdasági értéke az Európai Unión belüli növénytermesztés tekintetében mintegy évi 3,7 milliárd EUR²⁶. A számvitel felhasználható annak értékeléséhez, hogy miként érinti a beporzóállományok pusztulása a mezőgazdasági termelést, valamint a mezőgazdasági importot és exportot²⁷.

2.2. 2. intézkedés: A kutatás és az innováció támogatása

A Bizottság az EU kutatási és innovációs keretprogramján keresztül továbbra is támogatta a beporzókkal kapcsolatos alapkutatást és alkalmazott kutatást, hogy pótolni lehessen a hiányzó ismereteket, és támogatásban részesüljenek a hatékonyabb és eredményorientált védelmi intézkedések²⁸ (2A. intézkedés).

A kezdeményezés elfogadását követően a Bizottság külön témakört illesztett a „Horizont 2020” keretprogram 2018 és 2020 közötti időszakra szóló munkaprogramjába. E témakör célja olyan eszközök, iránymutatások és módszertanok kidolgozása, amelyek segítségével jobban enyhíteni lehet a vadon élő beporzók pusztulásának okait és következményeit²⁹. A kutatások várhatóan 2021 szeptemberében indulnak el. A BiodivERsA³⁰ keretében a beporzók szempontjából releváns projektek indultak, amelyek célja a beporzók pusztulását előidéző különböző tényezők közötti kölcsönhatás jobb megértése³¹, valamint forgatókönyvek modellezése a beporzók biológiai sokféleségére és a beporzási ökoszisztéma-szolgáltatásra vonatkozóan³². Ezenkívül az Európai Kutatási Tanács³³ és a Marie Skłodowska-Curie-cselekvések³⁴ keretében egyedi támogatásokon és ösztöndíjakon keresztül támogatásban részesült a kimagasló színvonalú beporzókutatás. Ezeket a támogatásokat és ösztöndíjakat olyan kiváló kutatók kapták meg, akik a beporzók és a növények közötti eredendő ökológiai kapcsolatot vizsgálják, valamint azt

²⁴ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>

²⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC117072>

²⁶ Európai Unió, Európai Környezetvédelmi Ügynökség (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)”, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg (megjelenés alatt).

²⁷ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120571>

²⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Research+and+innovation>

²⁹ SC5-32-2020, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/sc5-32-2020>

³⁰ Horizont 2020 ERA-NET COFUND rendszer a biológiai sokféleséggel és az ökoszisztéma-szolgáltatásokkal kapcsolatos páneurópai kutatás előmozdítására irányul, lásd: <https://www.biodiversa.org>

³¹ VODOO projekt, <https://www.biodiversa.org/1777/download>

³² OBServ projekt, <https://www.biodiversa.org/1635/download>

³³ DrivenByPollinators <https://cordis.europa.eu/project/id/819374>

³⁴ Például: DEFPOLL <https://cordis.europa.eu/project/id/798954>

tanulmányozzák, hogy milyen jelentőséggel bír ez a kapcsolat az ökoszisztéma működése és az élelmiszer-termelés szempontjából³⁵.

A kutatás révén nyert ismeretek fontosak lesznek a döntéshozatalnál. Az EKLIPSE keretén belül³⁶ egy projekt az azzal kapcsolatos jelenlegi ismereteket mérte fel, hogy miként hatnak a növényvédő szerek és a műtrágyák a beporzódélműintézkedésekre a mezőgazdasági földterületeken, hogy támogassa a bevált módszerekkel kapcsolatos iránymutatást³⁷. Emellett a mezőgazdasággal kapcsolatos európai innovációs partnerség³⁸ támogatta az alulról építkező interaktív innovációt a mezőgazdasági földterületek beporzóbarát kezelése érdekében³⁹ (2B. intézkedés).

A Bizottság a következő Horizont Európa keretprogram révén fokozni kívánja a beporzó kutatáshoz nyújtott támogatását. Ez tükröződik a program első stratégiai tervében⁴⁰ és a Horizont Európa első (2021–2022-es) munkaprogramjára irányuló javaslatban⁴¹ (2C. intézkedés). A Horizont Európa keretprogramban javasolt témakörök közül több is támogatni hivatott az alábbiakat: i. eszközök kifejlesztése a beporzó kutatáshoz (mint például az integratív taxonómia eszközei, beleértve a DNS-vonalkódolást és a gépi tanulást); ii. szakértői kapacitásépítés és hálózatépítés; valamint iii. a mezőgazdasági és a kultúrtájak beporzóbarát kezelésére történő széles körű áttérés. Továbbá az európai biodiverzitási partnerségre irányuló javaslattervezet⁴² támogatni kívánja a biológiai sokféleségre vonatkozó nyomonkövetési rendszereket. Ez a támogatás a beporzókkal kapcsolatos uniós nyomonkövetési rendszer végrehajtásához is nélkülözhetetlen lesz.

2.3. 3. intézkedés: Az ismeretmegosztás és az adatokhoz való hozzáférés elősegítése

Az alkalmazható ismeretek létrehozásához pótolni kell az adatok tekintetében fennálló ismert hiányosságokat, amint az az 1. és 2. intézkedések keretében történik. Emellett azonban szükség van a meglévő adatok és információk megfelelőbb felhasználására is.

A Bizottság 2020. május 20-án újjára indította a beporzókkal kapcsolatos uniós „információs kaptárát”⁴³, az Unióban élő beporzókra vonatkozó információközpontot (3A. intézkedés). Ez az online platform megkönnyíti a beporzók pusztulásával kapcsolatos információmegosztást, valamint annak megismerését, hogy mit tesznek Unió-szerte e pusztulás visszafordítása érdekében, többek között az érdekelt felek együttműködésén alapuló kezdeményezések révén. A beporzókkal kapcsolatos információs kaptár nyitva áll a kulcsfontosságú szereplők előtt, ideértve az állami hatóságokat, a tudósokat, a természetvédelmi ágazatot, a civil társadalom aktivistáit, a

³⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Horizon+2020>

³⁶ Az EKLIPSE mechanizmus a környezettel kapcsolatos döntéshozatal javítását támogatja a rendelkezésre álló legjobb ismeretek alapján, <https://www.eclipse-mechanism.eu>

³⁷ https://www.eclipse-mechanism.eu/pollinators_request

³⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>

³⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Bottom-up+innovation>

⁴⁰ https://ec.europa.eu/research/pdf/horizon-europe/ec_rtd_orientations-towards-the-strategic-planning.pdf

⁴¹ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/commissions-proposal-horizon-europe_en#the-commissions-proposal-for-horizon-europe

⁴² A Horizont Európa keretén belüli európai partnerség, „Rescuing Biodiversity to Safeguard Life on Earth”, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/european_partnership_for_rescuing_biodiversity_to_safeguard_life_on_earth.pdf

⁴³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>

gazdálkodókat (különösen a mezőgazdasági termelőket és az erdészeket), a méhészeket, a lakosságot és a vállalkozásokat. A „kaptár” lehetővé teszi az említett szereplők számára, hogy: i. kicseréljék egymással bevált módszereiket a vadon élő beporzók védelmére és megőrzésére irányuló törekvéseket illetően; ii. iránymutatást kapjanak a vadon élő beporzók védelmére és megőrzésére irányuló intézkedésekkel kapcsolatban; valamint iii. partnereket találjanak ezekhez az intézkedésekhez.

A beporzókkal kapcsolatos uniós nyomonkövetési rendszer és az 1. intézkedés keretében kidolgozott egyéb helyszíni nyomonkövetési kezdeményezések felbecsülhetetlen adatokat fognak biztosítani a beporzóállományok állapotának felméréséhez és a pusztulásukat előidéző tényezők értékeléséhez. A Bizottság és az Európai Környezetvédelmi Ügynökség jelenleg vizsgálja, hogy a rendszerek által generált információkat hogyan lehet integrálni az európai biodiverzitási információs rendszerbe⁴⁴.

A hatékony beporzóvédelmi intézkedésekhez különösen fontos a földhasználattal kapcsolatban rendelkezésre álló adatok elérhetővé tétele. A Bizottság együttműködik a tagállamokkal annak érdekében, hogy foglalkozzanak a KAP integrált igazgatási és kontrollrendszerében (IACS)⁴⁵ elérhető interoperábilis, nem személyhez kötött téradatok cseréjével és megosztásával, az azokhoz való hozzáféréssel, valamint az adatok használatával. Az IACS potenciálisan értékes információkat tartalmaz a beporzókról és a beporzási szolgáltatásokról, például a haszonnövények térbeli eloszlásáról és helyéről, a gazdálkodási gyakorlatokról vagy a KAP-intézkedésekről. Az említett adatok újrafelhasználás céljából történő harmonizálására és közzétételére irányuló erőfeszítésekre az INSPIRE-irányelv⁴⁶ értelmében kerül sor (3B. intézkedés). A Bizottság 2019-ben kísérleti projektet indított az irányelv adatmegosztásra vonatkozó rendelkezéseinek tesztelése és annak vizsgálata céljából, hogy miként lehetne az irányelv felhasználásával segíteni a különféle uniós szakpolitikai területek közötti adatmegosztás megszervezését és végrehajtását, beleértve az integrált igazgatási és kontrollrendszert.

2.4. 4. intézkedés: A veszélyeztetett beporzófajok és élőhelyeik védelme

A beporzók pusztulásának visszafordítása érdekében először meg kell óvni a leginkább veszélyeztetett beporzófajokat és élőhelyeket, ideértve például az élőhelyvédelmi irányelv szerint védetteket vagy az Európai Vörös Listán szereplőket. E fajok és élőhelyek védettségi helyzetének javításához elsőbbségi finanszírozásra és hatékony cselekvési tervekre van szükség.

A „Cselekvési terv a természetért, az emberekért és a gazdaságért” című dokumentum⁴⁷ révén a Bizottság javította az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtását azáltal, hogy megfelelőbben foglalkozott a beporzókra nézve leginkább veszélyt jelentő tényezők egyikével, az élőhelyek pusztulásával. Konkrétabban a Bizottság uniós élőhelyvédelmi cselekvési terveket dolgozott ki két, a beporzók számára nagy jelentőséggel bíró élőhelytípus – a féltermészetes száraz gyepterületek és az európai száraz fenyérek – vonatkozásában. Ezt a két élőhelytípus védett az

⁴⁴ <https://biodiversity.europa.eu/>

⁴⁵ Az IACS a KAP szerinti kifizetésekre, illetve támogatásokra való jogosultság megállapítására és ellenőrzésére szolgáló igazgatási rendszer, amelyet az egyes tagállamok állítanak fel és működtetnek. További információk: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/financial-assurance/managing-payments_hu

⁴⁶ 2007/2/EK irányelv az Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra (INSPIRE) kialakításáról, <https://inspire.ec.europa.eu>

⁴⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan

élőhelyvédelmi irányelv értelmében (4A. intézkedés). A Bizottság 2020 júliusában pályázatot hirdetett három fajvédelmi cselekvési terv kidolgozására az Unióban élő, leginkább veszélyeztetett beporzófajok megőrzése érdekében⁴⁸.

A LIFE programból a beporzóvédelem céljára nyújtott támogatást 2018 óta jelentős mértékben megnövelték. Több folyamatban lévő LIFE-projektnek kifejezett célja a beporzók védelme. E folyamatban lévő projektek középpontjában az élőhelyek helyreállítása, az ismeretek bővítése, valamint a veszélyeztetett lepkefajok védettségi helyzetének javítása áll. Más, jelenleg zajló projektek az olyan mezőgazdasági gyakorlatok előmozdítására összpontosítanak, amelyek általánosabb jelleggel kedveznek a beporzóknak vagy a rovaroknak⁴⁹.

A Bizottság továbbra is ösztönözte a gerinctelenekkel, köztük a beporzó rovarokkal kapcsolatos LIFE-projektekre irányuló pályázatokat. 2020 júniusában a Bizottság webináriumot szervezett⁵⁰ annak megvitatására, hogy miként lehetne növelni a LIFE programból a gerinctelenek védelmére fordított támogatást, ösztönözve, hogy a jövőben több pályázatot nyújtsanak be ezen a területen. Emellett a Bizottság bemutatta hús, gerinctelenekkel kapcsolatos LIFE-projekt zárótanulmányát, amelyek ajánlásokat tartalmaztak jövőbeni projektekre is⁵¹.

A számvevőszéki jelentés aggályokat fogalmazott meg amiatt, hogy nincsenek LIFE-projektek azokra a beporzófajokra vonatkozóan, amelyeket az uniós jog nem véd az élőhelyvédelmi irányelv keretében. A LIFE 2021 és 2024 közötti többéves munkaprogramjában a Bizottság javasolni fogja, hogy az Európai Vörös Lista szerint leginkább veszélyeztetett fajok esetében növekedjen az uniós társfinanszírozás aránya. Ez segíteni fogja az olyan beporzófajokkal kapcsolatos projekttevékenységek előmozdítását, amelyek jogilag nem részesülnek védelemben, kihalásuk kockázata azonban magas.

A beporzófajokra és az élőhelyekre vonatkozó cselekvési tervekhez átfogó és széles körben terjesztett ismeretekre van szükség a természetvédelmi intézkedésekről és a természetvédelmi gazdálkodásról. A Natura 2000 hálózat fontos szerepet játszik abban, hogy kezelni lehessen a beporzók élőhelyeinek pusztulását. A Bizottság és a tagállamok 2018 és 2019 során a Natura 2000 biogeográfiai folyamat⁵² keretében is támogatták a beporzók védelmére irányuló gazdálkodási intézkedésekkel és megközelítésekkel kapcsolatos ismeretek cseréjét^{53,54,55} (4B. intézkedés). 2019 novemberében a Bizottság külön munkaértekezletet szervezett annak meghatározása céljából, hogy melyek a legjobb gazdálkodási intézkedések és megközelítések a beporzóvédelem tekintetében a Natura 2000 területeken⁵⁶.

Ahhoz, hogy a beporzóvédelmi célkitűzések jobban beépüljenek a Natura 2000 hálózat igazgatásába, fontos, hogy kiemelt intézkedéseket foglaljanak bele a tagállamok prioritizált

⁴⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Action+plans>

⁴⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/easme/en/webinar-life-stepping-save-bugs>

⁵¹ https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/life_and_invertebrates_summary_report-final-layout.pdf

⁵² A Natura 2000 biogeográfiai folyamattal kapcsolatos további információkért kérjük, látogasson el az alábbi oldalra: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/seminars_en.htm

⁵³ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/continental_annonian_steppic_and_black_sea_regions_seminar_en.htm

⁵⁴ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/atlantic_biogeographical_chalk_grasslands.htm

⁵⁵ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/eurasian_grassland_conference.htm

⁵⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Natura+2000+workshop+Nov+2019>

intézkedési terveibe⁵⁷ a kulcsfontosságú beporzók élőhelyeire vonatkozóan. A Számvevőszék jelentése ajánlotta a Bizottságnak annak ellenőrzését, hogy a prioritizált intézkedési tervek tartalmazzanak-e a vadon élő beporzók védelmére vonatkozó követelményeket, és javasolta, hogy értékelje a tagállamok által javasolt intézkedéseket. A Bizottság: i. felhívta a tagállamokat annak biztosítására, hogy az említett követelmények szerepeljenek a prioritizált intézkedési tervekben; ii. 2018-ban megkezdte a prioritizált intézkedési tervek értékelését, és észrevételeket tett, hogy ösztönözze a vadon élő beporzókra vonatkozó követelmények felvételét; iii. és ezt 2021-ben is folytatja a fennmaradó prioritizált intézkedési tervek vonatkozásában (4C. intézkedés).

A biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2030-ig teljesítendő uniós stratégiában meghatározott természetvédelmi célkitűzések, mint például a jog értelmében védett területek arányára vonatkozó 30%-os célkitűzés, e területek hatékony kezelése és legalább egyharmadának szigorú védelme, ha teljes mértékben megvalósulnak, jelentős előnyökkel járnak a beporzók számára. A szigorú védelem különösen hasznára válik az őserdei élőhelyektől függő beporzóknak, köztük a zengőlegyeknek.

2.5. 5. intézkedés: A beporzók élőhelyeinek javítása a mezőgazdasági területeken és azok környékén

A Bizottság 2019-ben tanulmányt készített, értékelve a 2014 és 2020 közötti közös agrárpolitikában rejlő potenciált a vadon élő beporzók védelme tekintetében. A 2020 novemberében közzétett jelentés⁵⁸ áttekinti azokat a KAP-intézkedéseket, amelyek támogathatják vagy akadályozhatják a megőrzésüket. A jelentés hat tagállam esettanulmányain keresztül szemlélteti ezen intézkedések végrehajtását. A legfőbb tanulságokat is levonja. E tanulmány alapján a Bizottság iránymutatásokat készített az irányító hatóságok, a mezőgazdasági termelők és tanácsadók számára azzal kapcsolatban, hogy miként fokozható a KAP intézkedéseinek hatékonysága a beporzók szempontjából⁵⁹ (5A. intézkedés).

A Bizottság 2019-ben tanulmányt készített, amely általánosságban megvizsgálta az összes tagállamban a beporzókkal kapcsolatban alkalmazott intézkedéseket⁶⁰, beleértve a mezőgazdasági területeken megvalósult erőfeszítéseket (5B. intézkedés). Az értékelés azt mutatta, hogy a KAP keretében több tagállam célzott intézkedéseket alkalmaz a beporzók védelmében. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ezeket az erőfeszítéseket Uniós-szerte jelentős mértékben fokozni kell.

2020 februárjában a Bizottság nagyszabású konferenciát szervezett az érdekelt feleknek⁶¹, hogy megosszák és kiegészítsék a fent említett bizottsági tanulmányok megállapításait, valamint megvitassák, miként lehetne jobban integrálni a beporzóvédelmi célkitűzéseket a 2021 és 2027 közötti KAP stratégiai tervekbe (5C. intézkedés).

A jövőbeni közös agrárpolitikára vonatkozó európai bizottsági javaslat⁶² több olyan eszközt és elemet tartalmaz, amelyet a tagállamok felhasználhatnak stratégiai terveikben a mezőgazdasági területek biológiai sokféleségének javítása érdekében. Három tényező lesz kritikus fontosságú a

⁵⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

⁵⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Agriculture>

⁵⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Farmers>

⁶⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Actions+in+my+country>

⁶¹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>

⁶² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_hu

beporzófajok pusztulásával szembeni küzdelem segítéséhez: i. a megerősített feltételrendszerre épülő új „zöldítési struktúra”; ii. az ökoszisztemek és a környezetgazdálkodási kötelezettségvállalások, valamint iii. a kötelező jellegű fokozott környezetvédelmi törekvések. Ez a három tényező támogatni fogja a 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia egyéb célkitűzéseit is, amelyek elengedhetetlenek a beporzóbarát mezőgazdasági tájak támogatásához:

- a mezőgazdasági területek legalább 10 %-án legyenek magas biodiverzitású tájalemekek;
- 50 %-kal csökkenjen a vegyi növényvédő szerek használata és kockázata;
- 50 %-kal essen vissza a kockázatosabb növényvédő szerek használata;
- a mezőgazdasági területek legalább 25 %-át ökológiai gazdálkodás alá vonják;
- jelentősen növekedjen az agroökológiai gyakorlatok alkalmazása.

Emellett a Bizottság a közös agrárpolitikára vonatkozó stratégiai terveiket illetően a tagállamokhoz intézett ajánlásokban⁶³ foglalkozik a biológiai sokféleség védelmére, az ökoszisztéma-szolgáltatások fokozására, valamint az élőhelyek és a tájak védelmére vonatkozó konkrét célkitűzésekkel. Az e célkitűzésekkel kapcsolatos ajánlások a várakozások szerint segítenek előmozdítani a beporzók mezőgazdasági területeken belüli védelmét.

A számvevőszéki jelentés azt javasolta, hogy a Bizottság ellenőrizze, hogy a tagállamok szükség esetén felvesznek-e olyan gazdálkodási gyakorlatokat a stratégiai terveikbe, amelyek jelentős pozitív hatást gyakorolnak a vadon élő beporzókra. A tagállamok által javasolt fellépések és gazdálkodási gyakorlatok kiválasztásának és megtervezésének az egyes országok környezetvédelmi helyzetének elemzésén kell alapulnia. Ezen elemzés nyomán a tagállamoknak azonosítaniuk kell, milyen szükségleteket kell kezelni a stratégiai tervekkel, beleértve a beporzók védelmét, amennyiben ez az adott területen releváns. A Bizottság értékelni fogja, hogy a javasolt beavatkozások és irányítási gyakorlatok hatékonyan hozzájárulnak-e a KAP konkrét célkitűzéseéhez és a tagállamok által azonosított egyedi szükségletekhez.

A Bizottság az 1. intézkedés keretében folytatta a munkát a vadon élő beporzókra vonatkozó KAP-mutató kidolgozása érdekében, hogy mihelyt működőképes lesz, azt belefoglalják a teljesítményértékelési és nyomonkövetési keretrendszerbe. A mutató teljes körű véglegesítése a beporzókkal kapcsolatos uniós nyomonkövetési rendszer tagállami végrehajtásának függvénye.

2.6. 6. intézkedés: A beporzók élőhelyeinek javítása a városi területeken és a tágabb környezetben

A Bizottság 2019-ben összegyűjtötte a bevált módszereket és iránymutatásokat dolgozott ki a beporzóbarát városokra vonatkozóan (6A. intézkedés). A 2020 januárjában közzétett iránymutatások⁶⁴ jó példákkal és ajánlásokkal szolgálnak a települési szakpolitikai és egyéb döntéshozók, a területhasználat-tervezők, a projektfejlesztők, valamint a földhasználat-tervezők számára azzal kapcsolatban, hogy miként alakítható ki a beporzók számára kedvező városi környezet.

⁶³ COM(2020) 846 final.

⁶⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Cities>

A Bizottság 2020 októberében – az uniós városfejlesztési menetrend⁶⁵ részeként – külön cselekvési tervet készített a fenntartható földterület-használatra és a természetalapú megoldásokra vonatkozóan⁶⁶. A terv keretében végrehajtott, környezetbarát infrastruktúrával és biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedések támogatni fogják a beporzóbarát városi környezetet. A beporzókkal kapcsolatos intézkedések további lendületet fognak kapni az új biodiverzitási stratégia „Zöld város megállapodás” elnevezésű kezdeményezése⁶⁷ és a városzöldítési tervek⁶⁸ révén.

A Bizottság emellett a beporzók szempontjából releváns kritériumokat épített be a pályázati formanyomtatványokba és az útmutatásokba az Európa Zöld Fővárosa díj⁶⁹ és az Európai Zöld Lomb díj esetében⁷⁰, a „természet és biológiai sokféleség” indikátorterületen (6A. intézkedés).

Ezenkívül a beporzókkal kapcsolatos hatékonyabb fellépések előmozdítása érdekében a Bizottság kidolgozott egy megközelítést annak feltérképezéséhez, hogy mennyire alkalmasak a városi területek a beporzók támogatására⁷¹. Több város alkalmazta ezt a megközelítést annak megértéséhez, hogy miként lehet a városi zöld területek kezelésével növelni a beporzóállományokat. A Bizottság széles körben népszerűsíteni fogja ezt az eszközt a városi hatóságok körében.

A beporzókra irányuló természetvédelmi intézkedések – akár a városi területeken, akár a tágabb táj esetében – uniós kohéziós politikai finanszírozásban részesülhetnek a nemzeti és regionális operatív programokban foglalt prioritásoknak megfelelően⁷². A Bizottság a Régiók Európai Bizottságával partnerségben 2020 februárjában konferenciát szervezett az érdekelt feleknek⁷³. A konferencia célja az volt, hogy jobban ismertessék ezeket a lehetőségeket az olyan szereplők körében, mint: i. az irányító hatóságok; ii. a regionális és helyi önkormányzatok; valamint iii. az érdekelt felek (6B. intézkedés). A konferencia rávilágított számos olyan projektre, amelyek Uniós-zerter a beporzók védelmét szolgálják, és elsődlegesen az európai területi együttműködés (Interreg) programjain keresztül részesülnek finanszírozásban⁷⁴. A beporzókkal kapcsolatos projekteket egyéb programokon keresztül is támogatták az Európai Regionális Fejlesztési Alap, valamint a Kohéziós Alap és az Európai Szociális Alap keretében.⁷⁵

Az uniós szintű környezetbarát infrastruktúrára⁷⁶, illetve az ökoszisztémáknak és szolgáltatásaiknak a döntéshozatalba való integrálására⁷⁷ vonatkozó iránymutatások révén a Bizottság ösztönzi az olyan tájszintű intézkedéseket, amelyek fenntartják, összekötik és helyreállítják a beporzók élőhelyeit (6C. intézkedés).

⁶⁵ A városfejlesztési menetrend városok, tagállamok, az Európai Bizottság, valamint érdekelt felek, köztük nem kormányzati szervezetek és vállalkozások partnersége.

⁶⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf

⁶⁷ https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital>

⁷⁰ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf>

⁷¹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115375>

⁷² https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/funding

⁷³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>

⁷⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/policy/cooperation/european-territorial/

⁷⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>

⁷⁶ SWD(2019) 193 final.

⁷⁷ SWD(2019) 305 final.

2.7. 7. intézkedés: A növényvédő szerek által a beporzókra gyakorolt hatások mérséklése

A Bizottság 2018-ban megvitatta a tagállamokkal annak lehetőségét, hogy a beporzókra vonatkozó konkrét célkitűzéseket és intézkedéseket építsenek be a tagállamok a peszticidek fenntartható használatáról szóló irányelv szerinti felülvizsgált nemzeti cselekvési terveibe⁷⁸ (7A. intézkedés). A Bizottságnak az irányelv végrehajtásáról szóló második eredményjelentése⁷⁹ nem összpontosított kifejezetten a beporzókra. Ugyanakkor a Bizottság tanulmányt készített annak értékelése céljából, hogy mennyiben integrálták a beporzóvédelemmel kapcsolatos célkitűzéseket és/vagy intézkedéseket a nemzeti cselekvési tervekbe. A tanulmány zárójelentését 2020 novemberében tették közzé; eszerint az integráció szintje alacsony. A tagállamoknak jobban törekedniük kell arra, hogy erősítsék nemzeti cselekvési terveikben a beporzó rovarokra vonatkozó rendelkezéseket.

Az EU biodiverzitási stratégiája és „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiája révén a Bizottság intézkedéseket vállalt annak érdekében, hogy 2030-ig 50 %-kal csökkenjen a vegyi növényvédő szerek általános használata és kockázata, ugyanakkor 50 %-kal essen vissza a veszélyesebb növényvédő szerek használata. Ennek céljából a Bizottság felülvizsgálja a peszticidek fenntartható használatáról szóló irányelvet, megerősítve annak integrált növényvédelemre vonatkozó rendelkezéseit, emellett népszerűsíteni fogja a biztonságos alternatívák fokozott alkalmazását a termés kártevőktől és betegségektől való védelme tekintetében, különösen a KAP stratégiai tervek révén. Ezek az intézkedések hasznára fognak válni általában véve a biológiai sokféleségnek, és konkrétan a beporzó rovaroknak.

A Bizottság törekedett annak biztosítására, hogy a beporzókat is figyelembe vegyék a növényvédő szereknek a növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló uniós jogszabály⁸⁰ szerinti termékengedélyezése során. A Bizottság együttműködött a tagállamokkal annak biztosítása érdekében, hogy támogassák és végrehajtsák a növényvédő szerek méhekre (*Apis mellifera*, *Bombus spp.* és magányos méhek) vonatkozó kockázatértékeléséről szóló útmutatót⁸¹, annak Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) általi, 2013. évi elfogadását követően (7B. intézkedés). Ugyanakkor 2013 óta a tagállamok túlnyomó többsége következetesen megtagadta az EFSA-útmutató azon részeinek elfogadását, amelyek a méhekre gyakorolt krónikus toxicitással foglalkoznak. A Bizottság ezért 2018 végén javasolta, hogy első körben az útmutató azon részeit hajtsák végre, amelyek kellő támogatást kaptak (ezek a mézelő méhek tekintetében fennálló akut kockázatokra vonatkozó részek).

2019 júliusában a tagállamok minősített többsége jóváhagyta a növényvédő szerek értékeléséhez és engedélyezéséhez használt egységes alapelvek módosításáról szóló bizottsági rendelettervezetet. Az egységes alapelvek módosítására azért volt szükség, hogy végre lehessen hajtani az útmutatónak a mézelő méhek tekintetében fennálló akut toxicitásra vonatkozó részeit. 2019 októberében azonban az Európai Parlament elutasította⁸² ezt a rendelettervezetet, és felkérte a Bizottságot, hogy nyújtson be új rendelettervezetet, amely kiterjed a mézelő méheket

⁷⁸ 2009/128/EK irányelv.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sud_report-act_2020_hu.pdf

⁸⁰ 1107/2009/EK rendelet.

⁸¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/3295>

⁸² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0149_HU.html

érintő krónikus toxicitásra és a lárvákra gyakorolt toxicitásra, valamint a poszméheket érintő akut toxicitásra is. A Bizottság ezért nem tudott haladni az útmutató részleges végrehajtásával.

2019 márciusában a Bizottság megbízta az EFSA-t⁸³, hogy a 2013 óta felmerült új tudományos ismeretek fényében vizsgálja felül az útmutatót. A Bizottság olyan útmutatót kívánt készíteni, amely a legkorszerűbb módszertanokat tartalmazza a kockázatértékelés elvégzéséhez a tenyésztett és a vadon élő méhekre vonatkozóan egyaránt. A felülvizsgálat folyamatban van⁸⁴ és várhatóan 2021-ben fejeződik be. Ezt követően a Bizottság törekedni fog az útmutató egészének elfogadtatására⁸⁵.

A számvevőszéki jelentés felhívta a Bizottságot arra, hogy: i. terjessze ki a kockázatértékelés biztosítékait a vadon élő beporzó fajok reprezentatív körére, ii. a tagállamokkal együtt készítsen munkatervet az ezzel kapcsolatos vizsgálati módszerek kidolgozásához, valamint iii. határozzon meg konkrét védelmi célokat a vadon élő beporzókra vonatkozóan. A Bizottság foglalkozik ezekkel az ajánlásokkal, és ennek keretében – az előző bekezdésben foglaltak szerint és „a termelőtől a fogyasztóig” uniós stratégiában vállaltaknak megfelelően – megerősíti a növényvédő szerek környezetvédelmi kockázatértékelését.

Az elmúlt években nagy figyelmet kapott a neonikotinoid hatóanyagokat tartalmazó növényvédő szerek használata, korlátozása és tilalma, tekintettel azok méhekre gyakorolt nagy fokú toxicitására⁸⁶. A Bizottság 2018. május 29-én végrehajtási rendeleteket fogadott el, amelyek módosítják a neonikotinoid alapú imidakloprid⁸⁷, klotianidin⁸⁸ és tiametoxam⁸⁹ hatóanyagok jóváhagyási feltételeit, megtiltva e három anyag minden kültéri használatát (7C. intézkedés). E korlátozások fényében a klotianidin, a tiametoxam és az imidakloprid jóváhagyásának megújítására irányuló kérelmeket a kérvényezők visszavonták. Ennélfogva ezen anyagok jóváhagyása 2019. január 31-én, 2019. április 30-án, illetve 2020. december 1-jén lejárt.

A számvevőszéki jelentés és a 2019. december 18-i európai parlamenti állásfoglalás⁹⁰ felhívta a Bizottságot annak biztosítására, hogy a neonikotinoidok alkalmazására vonatkozó szükséghelyzeti engedélyeket megfelelően indokolják meg. Az 1107/2009/EK rendelet lehetővé teszi, hogy a tagállamok korlátozott időre és behatárolt, ellenőrzött felhasználás céljából szükséghelyzeti engedélyeket adjanak a területükön nem engedélyezett növényvédő szerekre, ha egy veszély más észszerű eszközökkel nem hárítható el. A három neonikotinoid kültéri használatának betiltását és jóváhagyásai lejártát követően több tagállam ismételt szükséghelyzeti engedélyeket adott ki a használatukhoz.

A Bizottság 2018-ban megbízta az EFSA-t annak ellenőrzésével, hogy indokoltak-e a bizonyos növényekre vonatkozóan ismételt megadott szükséghelyzeti engedélyek, 2020-ban pedig

⁸³ Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság.

⁸⁴ https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/event/Bee_Guidance_review.pdf

⁸⁵ Ennek vonatkozásában a Bizottság figyelembe fogja venni az Európai Számvevőszék ajánlásait (15/2020. számú különjelentés), <https://www.eca.europa.eu/hu/Pages/DocItem.aspx?did=54200>

⁸⁶ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances/approval_renewal/neonicotinoids_en

⁸⁷ A Bizottság (EU) 2018/783 végrehajtási rendelete (2018. május 29.) az 540/2011/EU végrehajtási rendeletnek az imidakloprid hatóanyag jóváhagyási feltételei tekintetében történő módosításáról (HL L 132., 2018.5.30., 31. o.).

⁸⁸ A Bizottság (EU) 2018/784 végrehajtási rendelete (2018. május 29.) az 540/2011/EU végrehajtási rendeletnek a klotianidin hatóanyag jóváhagyási feltételei tekintetében történő módosításáról (HL L 132., 2018.5.30., 35. o.).

⁸⁹ A Bizottság (EU) 2018/785 végrehajtási rendelete (2018. május 29.) az 540/2011/EU végrehajtási rendeletnek a tiametoxam hatóanyag jóváhagyási feltételei tekintetében történő módosításáról (HL L 132., 2018.5.30., 40. o.).

⁹⁰ 2019/2803(RSP), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_HU.html

lépéseket tett az indokolatlan szükséghelyzeti engedélyezések megelőzése érdekében (Románia⁹¹ és Litvánia⁹² esetében). 2020 októberében a Bizottság egy második megbízást adott az EFSA-nak arra, hogy 2021 szeptemberéig értékelje, megfelelnek-e a rendeletben rögzített feltételeknek egyes szükséghelyzeti engedélyek, amelyeket az említett anyagok cukorrépa esetében történő használatához adtak ki. A megbízás eredménye alapján a Bizottság adott esetben további intézkedéseket fog hozni. Az átláthatóság további fokozása érdekében a tagállamok által kiadott szükséghelyzeti engedélyekről szóló értesítéseket közzéteszik az EU növényvédő szerekkel kapcsolatos adatbázisában⁹³.

2.8. 8. intézkedés: Az idegenhonos inváziós fajok által a beporzókra gyakorolt hatás mérséklése

A Bizottság 2020 januárjában iránymutatást tett közzé azzal kapcsolatban, hogy miként kezelhetők az idegenhonos inváziós fajok a vadon élő beporzók védelme érdekében⁹⁴ (8A. intézkedés). Az iránymutatás címzettjei elsősorban: i. az idegenhonos inváziós fajok kezeléséért felelős vagy a vonatkozó szakpolitikai döntéshozatalban közreműködő szervek; valamint ii. azok az európai lakosok, akik nyomon kívánják követni és/vagy meg kívánják előzni az ilyen fajok behurcolását és terjedését. Az iránymutatás kiterjed azokra a legfontosabb intézkedésekre, amelyek az őshonos európai vadon élő beporzókra nézve leginkább káros idegenhonos inváziós fajok felderítését, kontrollálását és kiszorítását szolgálják. Ezek közé a vadon élő beporzókra nézve káros idegenhonos inváziós fajok közé tartoznak az óriás művészméh, az ázsiai lódarázs vagy az olyan növények, mint a pontusi havasszépe és az aranyvessző. Az ázsiai lódarázs szerepel az idegenhonos inváziós fajokról összeállított, az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló rendelet szerinti uniós jegyzékben⁹⁵. 2019-ben a Bizottság iránymutatásokat dolgozott ki az EU valamely részén őshonos idegenhonos inváziós fajokra vonatkozóan, hogy felhívja a figyelmet arra, milyen kedvezőtlen hatásai lehetnek ezeknek a fajoknak a természetes elterjedési területükön kívül. Ezek az iránymutatások egyebek mellett a mézelő méhek és a poszméhek házasított alfajaiival is foglalkoztak⁹⁶.

A LIFE program támogatott olyan projekteket, amelyek egyes élőhelyek idegenhonos inváziós fajok elterjedését követő helyreállításával voltak kapcsolatosak. Több projekt célozta a tudatosságnövelést, vagy olyan idegenhonos inváziós fajok felmérésére és kontrollálására irányult, amelyek a beporzóknak fontos őshonos növényvilágra kedvezőtlen hatást gyakorolnak (pl. a pontusi havasszépe, a pampafű és a bíbor nebáncsvirág).⁹⁷

A 2030-ig tartó időszakra szóló biodiverzitási stratégia keretében tett kötelezettségvállalás, amely szerint 50 %-kal csökkenteni kell az idegenhonos inváziós fajok által fenyegetett, Vörös Listán szereplő fajok számát, szintén segíteni fog a beporzókra gyakorolt negatív hatások enyhítésében.

⁹¹ HL L 33., 2020.2.5., 16. o.

⁹² HL L 33., 2020.2.5., 19. o.

⁹³ <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/ppp/pppeas/screen/home>

⁹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>

⁹⁵ 1143/2014/EU rendelet.

⁹⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>

⁹⁷ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>

A Bizottság erőteljes ajánlásokat foglalt bele egy beporzóvédelemmel kapcsolatos útmutatócsomagba az őshonos növény- és beporzófajok alkalmazására, valamint az idegenhonos fajok és az idegenhonos inváziós fajok szigorú kerülésére irányulóan. Ezek a dokumentumok a lakosság, a helyi önkormányzatok, valamint számos különféle ágazat számára készültek, beleértve a mezőgazdasági, az erdészeti, a tájépítészeti és az építőipari ágazatot⁹⁸ (8B. intézkedés).

2.9. 9. intézkedés: A vállalkozások és polgárok cselekvésre ösztönzése

A Bizottság 2018 augusztusában az uniós Business@Biodiversity platformon keresztül kezdeti vizsgálatot végzett a beporzóvédelemmel kapcsolatos üzleti tevékenységekre vonatkozóan⁹⁹. Ezt követően a Bizottság megbízást adott egyedi útmutatók kidolgozására¹⁰⁰ 11 üzleti szektor számára: mezőgazdaság; agrár-élelmiszeripari és itálágazat; erdészet; kertészet; méhészet; kiskereskedelem; tájépítészeti; építőipar; bányászat; energia; valamint turizmus (9A. intézkedés). Ezek az útmutatók alaposabban megvizsgálták a bevált üzleti gyakorlatokat. A Bizottság továbbra is népszerűsíti ezeket az útmutatókat, és ösztönzi a vállalkozásokat, hogy vezessenek be eredményorientált intézkedéseket a beporzók védelmében. Ezenkívül a Bizottság – többek között a beporzóbarát szén-dioxid-gazdálkodást támogató LIFE-projekteken keresztül – továbbra is ösztönzi a vállalkozásokat arra, hogy értékeljék és tegyék döntéshozatali eljárásuk részévé a biológiai sokféleségre gyakorolt hatásukat és az attól való függőségüket¹⁰¹.

A Bizottság emellett nyilvános kampányok¹⁰², kommunikációs tevékenységek, oktatási anyagok¹⁰³ és útmutatás¹⁰⁴ révén továbbra is ösztönözte a lakosságot, hogy tegyenek lépéseket a beporzók védelmében (9C. intézkedés). Ehhez kulcsfontosságú platformként szolgál a Bizottság beporzókkal kapcsolatos online információs kaptára¹⁰⁵. A 3A. intézkedés keretében kifejlesztett, beporzókkal kapcsolatos információs kaptár megkönnyíti az információkhoz való hozzáférést, és megvalósítja a lakosság és más érdekelt felek bevonását. A lakossági kommunikációra irányuló megközelítés célja rávilágítani a beporzók sokféleségére és jelentőségére az emberiség számára, mindenkit ösztönözve, hogy cselekedjenek a védelmük érdekében. Az európaiak körében az egyik legnépszerűbb, természettel kapcsolatos téma a beporzók, és nagyon könnyen lehet beszélni róluk. Ezért a Bizottság a beporzókat eszközként használja ahhoz, hogy kommunikálja, miként lép fel az Unió a biológiai sokféleség és a környezetvédelem tágabb kérdéskörében az európai zöld megállapodás keretében.

A Bizottság támogatja a lakosság szerepét abban, hogy új ismeretekre lehessen szert tenni a szakpolitikai intézkedésekhez. 2020 júliusában jelentést tett közzé a környezeti monitoringot segítő civil tudománnyal kapcsolatos bevált módszerekről¹⁰⁶, többek között a beporzókkal kapcsolatos civil tudományról is (lepkemegfigyelés). Az Európai Parlament ABLE kísérleti projektjének¹⁰⁷ végrehajtása révén a Bizottság előmozdította az európai lepkemegfigyelési

⁹⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Get+involved>

⁹⁹ https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/news/news-84_en.htm

¹⁰⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Businesses>

¹⁰¹ <https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business>

¹⁰² <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=23462237>

¹⁰³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Educational+materials>

¹⁰⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Citizens>

¹⁰⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>

¹⁰⁶ SWD(2020) 149 final.

¹⁰⁷ <https://butterfly-monitoring.net/able>

rendszer bevezetését 10 tagállamban. A civil tudomány a jövőbeni uniós beporzómegfigyelési rendszernek, valamint a peszticidhasználat mézelő méhek segítségével végzendő (az 1. intézkedés keretében kidolgozott) környezeti monitoringjára irányuló rendszernek is szerves részét fogja képezni. A STING projekten¹⁰⁸ keresztül a Bizottság 2021-ben ki fogja bővíteni a nyilvánosság bevonására irányuló tevékenységeket, különösen az élelmezésbiztonság összefüggésében.

Az Európai Szolidaritási Testület (9C. intézkedés) fiatalok bevonásával zajló projekteket támogat a szolidaritással kapcsolatos különféle területeken, beleértve a környezet- és a természetvédelem területét. Több folyamatban lévő projekt foglalkozik a beporzókkal. Néhány közülük tájékoztatási és tudatosságnövelő tevékenységekre fókuszál, mint például a „Wild Bee Pollinator Conservation” projekt vagy a „Solidarity Bees” projekt. Egy másik példa – az ökoszisztéma-támogatási projekt – segíti a vadon élő beporzók és más rovarok számára kedvező élőhelyek kialakítását¹⁰⁹.

Az Erasmus+ olyan projekteket finanszírozott a diákok körében történő tudatosságnövelésre irányulóan, amelyek lehetővé tették számukra, hogy megismerkedhessenek a beporzókkal. Ennek keretében a tanulókat bevonták olyan tevékenységekbe, mint a beporzók helyszíni nyomon követése, ami által a fiatalok megtanulhatták, milyen követelményeknek kell eleget tenniük az élőhelyeknek a beporzók szempontjából, és milyen veszélyeknek vannak kitéve a beporzók¹¹⁰.

A Bizottság támogatja a polgárokat fogyasztókként betöltött szerepükben. A fogyasztói döntések lényeges hatással lehetnek a vadon élő beporzókra. Az uniós ökocímke¹¹¹ egyike azon eszközöknek, amelyekkel mérsékelhető a fogyasztói döntések negatív hatása, például a beporzókat érintő kertészeti termékek tekintetében (9B. intézkedés). A Bizottság jelenleg arra összpontosít, hogy maximalizálja az ökocímke jelenlegi termékportfóliójának sikerét, ahelyett, hogy új kritériumokat dolgozna ki az uniós ökocímke-re vonatkozóan. Nemrégiben kezdte meg a természetközégek, talajjavítók és talajtakarók uniós ökocímkéjére vonatkozó kritériumok felülvizsgálatát, és gondoskodni fog arról, hogy a felülvizsgált kritériumok foglalkozzanak a beporzóvédelem szükségességével. Így például a kritériumok közé tartozhatnak az arra irányuló biztosítékok, hogy a cserepes növényekhez használt földet és a kertészeti termékeket ne beporzók élőhelyeiről szerezzék be, vagy hogy az ásványkitermelés ne vezessen beporzók élőhelyeinek pusztulásához. Az élelmiszeripari ágazatban a LIFE élelmiszeripari és biodiverzitási projekt tanulmányozta a rovarvédelem élelmiszeripari előírásokban és címkéken való érvényesítését, és útmutatót készített minőségirányítók, termékmenedzserek és beszerzési menedzserek számára¹¹².

¹⁰⁸ A STING (Science and Technology for Pollinating Insects) projektet a Bizottság Közös Kutatóközpontja hajtja végre,

https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/adopted_jrc_2019-20_wp_europa_v2.pdf

¹⁰⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>

¹¹⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>

¹¹¹ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

¹¹² <https://www.business-biodiversity.eu/en/publications/easy-guide--insect-protection>

2.10. 10. intézkedés: A beporzókkal kapcsolatos stratégiák és együttműködés előmozdítása minden szinten

A Bizottság ösztönzi a nemzeti, a regionális és a helyi hatóságokat, hogy dolgozzanak ki stratégiákat a beporzókra vonatkozóan. E folyamat elősegítése érdekében a Bizottság sablonokat készített¹¹³ ezekhez a stratégiákhoz, amelyeket az egyedi területi szükségletekhez lehet igazítani (10A. intézkedés).

Az eseti rendezvények és munkaértekezletek mellett a Bizottság a mezőgazdaságot célzó európai innovációs partnerség¹¹⁴, az Interreg programok¹¹⁵ és az uniós városfejlesztési menetrend¹¹⁶ révén elősegítette az érdekelt felek közötti együttműködést a beporzóvédelemmel kapcsolatban (10B. intézkedés). Az Interreg programok különösen hasznosak voltak a tekintetben, hogy a különböző tagállamokból érkező nemzeti, regionális és helyi szereplők közötti együttes fellépések és szakpolitikai véleménycserék révén előmozdították az együttműködést. Ezenkívül a Bizottság továbbra is elősegítette a nemzeti, a helyi és a szubnacionális kormányzatok és az EU más részein működő partnereik közötti kapcsolatokat. A mezőgazdaságot célzó európai innovációs partnerség keretében helyi operatív csoportok^{117,118} jöttek létre a mezőgazdasági üzemek innovatív, beporzóbarát irányítása céljából.

2020 októberében a környezetvédelmi partnerségre irányuló uniós csatlakozási program¹¹⁹ keretében online regionális munkaértekezletet szerveztek¹²⁰ az idegenhonos inváziós fajok és a beporzókról szóló uniós kezdeményezés témájában, amelyen Albániából, Bosznia-Hercegovinából, Montenegróból, Szerbiából, Észak-Macedóniából, Koszovóból és Törökországból voltak résztvevők (10C. intézkedés). A munkaértekezletet az előcsatlakozási eszköz támogatta, és egyik célja az volt, hogy előmozdítsa a stratégiai célkitűzések meghatározásával és a beporzók EU-n belüli pusztulásának kezelését célzó intézkedések bevezetésével kapcsolatos tapasztalatcserét, hozzájárulva a globális természetvédelmi erőfeszítésekhez.

A Bizottság külön támogatást tesz elérhetővé az Uniót kívül a beporzókról szóló uniós kezdeményezésben és a második nemzetközi beporzóvédelmi kezdeményezés 2018 és 2030 közötti cselekvési tervében meghatározott célkitűzésekre (10C. intézkedés). Így például a Bizottság támogatta azt a 2019. évi EU–FAO projektet, amely elősegítette a multilaterális megállapodások afrikai, karibi és csendes-óceáni országok általi végrehajtását¹²¹. A projekt az ökoszisztéma-alapú mezőgazdasági gyakorlatok előmozdítását célozza, beleértve a vadon élő beporzók természetes élőhelyeinek megőrzését és a növényvédő szerek okozta kockázatok csökkentését. Globális szemináriumot fognak szervezni a növényvédő szerekre vonatkozó előírások által biztosított beporzóvédelem megerősítéséről és érvényre juttatásáról, hogy

¹¹³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Public+authorities>

¹¹⁴ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>

¹¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>

¹¹⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf

¹¹⁷ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/protecting-farmland-pollinators>

¹¹⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/pasture-pollinators>

¹¹⁹ <https://eppanetwork.eu/project>

¹²⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>

¹²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/eu-provides-extra-eu9-million-support-faos-work-promoting-nature-friendly-agricultural_en

kapacitásépítésre kerülhessen sor olyan, növényvédő szerekkel kapcsolatos követelmények fejlesztése és érvényre juttatása érdekében, amelyek a beporzók védelmét szolgálják¹²².

2018 novemberében, a Biológiai Sokféleség Egyezmény részes feleinek konferenciája 14. ülésén az EU csatlakozott a „Coalition of the Willing on Pollinators” elnevezésű koalícióhoz¹²³ (10D. intézkedés). Azóta a Bizottság támogatja a koalíció célkitűzéseit, megosztva a többi országgal az uniós beporzóvédelmi intézkedések végrehajtásával kapcsolatos ismereteit és tapasztalatait.

A 2020 utáni globális biodiverzitási keretrendszer¹²⁴ előkészítésének és végrehajtásának részeként az EU mozgósítja nemzetközi partnereit a beporzók nagyobb fokú védelme és az általuk nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatások megbecsülése érdekében.

3. KÖVETKEZTETÉS

Az áttekintés azt mutatta, hogy jelentős előrelépés történt a kezdeményezés intézkedéseinek végrehajtása terén. A kezdeményezés ágazati politikákon átívelő átfogó keretrendszerként szolgált a beporzókkal kapcsolatos uniós intézkedések számára. A szakpolitika kulcselemeinek kidolgozására irányuló intézkedések sikeresen elindultak, és jelentősen előrehaladtak. Ilyen kulcselemek például a beporzófajok és a pusztulásukat kiváltó tényezők nyomon követésére szolgáló rendszerek. A beporzókra vonatkozó információs rendszer és testre szabott kutatási kezdeményezések tovább fogják növelni hatékonyságát.

Összességében a kezdeményezés továbbra is egy hasznos szakpolitikai eszköz, amely lehetővé teszi az EU, a tagállamok és az érdekelt felek számára, hogy kezeljék a beporzók pusztulásának problémáját. Ugyanakkor még mindig jelentős kihívások mutatkoznak a pusztulást kiváltó tényezők elleni küzdelem terén. Fokozni kell az erőfeszítéseket, kezelve különösen a mezőgazdasági tájakon tapasztalható élőhelypusztulást és a növényvédő szerek hatásait. A további fennmaradó kihívások között említendő a beporzókat fenyegető, de a kezdeményezés által közvetlenül nem tárgyalt veszélyek kezelése, ideértve az éghajlatváltozást, valamint a növényvédő szerektől eltérő környezetszennyező anyagokat.

A kezdeményezés hosszú távú célkitűzéseinek megvalósításában elért haladást jelentős mértékben támogatni fogja az EU biodiverzitási stratégiája, „a termelőtől a fogyasztóig” uniós stratégia, valamint a szennyezőanyag-mentességre irányuló uniós cselekvési terv, különösen a védett területek kiterjesztésére és az ökoszisztémák helyreállítására irányuló kötelezettségvállalások révén. Létfontosságú az olyan agroökológiai megközelítések előmozdítása, mint például az ökológiai gazdálkodás, a mezőgazdasági földterületeken a magas biodiverzitású táj jellegzetességeinek helyreállítása, valamint a peszticidek és más, a beporzókra káros környezeti szennyező anyagok hatásának csökkentése.

A Bizottság a kezdeményezés végrehajtásának következő szakaszában szorosan együtt fog működni a tagállamokkal. A Bizottság ezért üdvözli a Számvevőszék jelentésével foglalkozó tanácsi következtetéseket¹²⁵, különös tekintettel arra, hogy biztosítani kell az erőforrások megfelelő felhasználását, létre kell hozni a beporzókra vonatkozó uniós szintű irányítási és

¹²² <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>

¹²³ <https://promotepollinators.org/about/history>

¹²⁴ <https://www.cbd.int/conferences/post2020>

¹²⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/hu/pdf>

nyomonkövetési keretet, és jobban integrálni kell a beporzók szükségleteit a KAP-ba és a növényvédő szerekre vonatkozó jogi keretbe.

2021 második felében a Bizottság konzultációkat fog indítani abból a célból, hogy összegyűjtse az érdekelt felek és a széles nyilvánosság véleményét, további bizonyítékait, meglátásait és tapasztalatait a meglévő keret végrehajtásával kapcsolatban. A hozzászólásokból kiderülhet, hogyan javítható még e keret, illetve milyen intézkedésekre lenne szükség a kezdeményezés hosszú távú céljainak teljes körű végrehajtásához.

Ezt követően a Bizottság felül fogja vizsgálni a kezdeményezést, figyelembe véve az egyéb intézményektől és az érdekelt felektől beérkező visszajelzéseket csakúgy, mint a konzultációk eredményeit.